

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Pomocy Społecznej
Zastępca Dyrektora
Anna Bielawska-Jutrzenka

Warszawa, dnia 2025-02-11 r.
DPS-I.055.3.2025

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na Pana petycję, w sprawie zasiłku stałego, okresowego, zasiłków celowych oraz właściwości miejscowej - wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, przedstawiam poniższe wyjaśnienia.

Prawo do świadczeń pieniężnych udzielanych na podstawie ww. ustawy ustala się przez porównanie dochodu osoby lub rodziny z odpowiednim kryterium dochodowym. Obok kryterium dochodowego powinien wystąpić co najmniej jeden z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15 ww. ustawy, np. bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba i inne. Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 1010 zł, natomiast dla osoby w rodzinie 823 zł.

Istnienie potrzeby przyznania świadczeń z pomocy społecznej wymaga zbadania posiadanych środków i dochodów oraz całokształtu warunków życia osób zgłaszających się po pomoc. Następuje to w trakcie rodzinnego wywiadu środowiskowego, który jest obligatoryjnym elementem postępowania poprzedzającego decyzję o przyznaniu lub o odmowie przyznania pomocy. Pracownik socjalny dokonuje rozpoznania aktualnej sytuacji rodziny ubiegającej się o pomoc i wspólnie z nią ustala plan działań i na tej podstawie proponuje odpowiednie wsparcie.

W systemie pomocy społecznej występują różnorodne świadczenia, o charakterze pieniężnym (zasiłki) i niepieniężnym (np. usługi opiekuńcze). Wśród świadczeń pieniężnych, wymienia się m.in. zasiłek celowy (który może być przyznany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży), o który mogą ubiegać się osoby spełniające określone w ustawie warunki, jednym z których jest posiadanie dochodu niższego od odpowiedniego kryterium dochodowego. Zasiłek celowy jest świadczeniem fakultatywnym. Wysokość zasiłku celowego nie została w ustawie określona kwotowo. Zależy ona od sytuacji danej osoby lub rodziny, ale także od możliwości finansowych ośrodka.

Niemniej jednak w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobom i rodzinom, których dochody przekraczają ustawowe kryteria, można przyznać pomoc finansową w formie bezzwrotnego specjalnego zasiłku celowego lub innych świadczeń na zasadach zwrotnych.

Ponadto osobom i rodzinom spełniającym przesłanki wymienione w art. 7 ww. ustawy, w szczególności osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym, ośrodek pomocy społecznej może zdecydować o przyznaniu wsparcia w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Pomoc wobec osób niesamodzielnych, wymagających stałej opieki nastawiona jest przede wszystkim na wsparcie w ich środowisku naturalnym. Stosownie do art. 50 ust. 1 ww. ustawy, osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi te mogą być również przyznane osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni i zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz - w miarę możliwości - zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby z przygotowaniem zawodowym specjalistycznym np. pielęgniarce, rehabilitantów, fizjoterapeutów. Organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych jest zadaniem własnym gmin o charakterze obowiązkowym.

Ponadto rozszerzono ofertę usługową o nową formę wspomnianych powyżej usług opiekuńczych tj. o usługi sąsiedzkie. Pod pojęciem usług sąsiedzkich należy rozumieć świadczenia pomocy społecznej o charakterze opiekuńczym, które organizowane są w miejscu zamieszkania. Usługi sąsiedzkie są zadaniem gminy, jednak nie mają charakteru obowiązkowego. Zgodnie z uchwaloną ustawą o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw, usługi sąsiedzkie są formą wsparcia świadczoną przez osoby blisko mieszkające, które wynagradzane są w formie pieniężnej przez gminę. Tak jak w przypadku usług opiekuńczych czy specjalistycznych usług opiekuńczych, o przyznaniu usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich, może ubiegać się osoba samotna, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. W przypadku realizacji przez gminę usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich, to rada gminy w podjętej uchwale określi szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi oraz szczegółowe warunki zwolnienia od opłat i tryb ich pobierania. Rada gminy określi również dodatkowo wymiar i zakres usług sąsiedzkich, a także szczegółowy sposób rozliczania wykonywania usług sąsiedzkich.

W każdym przypadku, decyzję o formie oraz rozmiarze pomocy podejmuje wyłącznie kierownik (dyrektor) ośrodka pomocy społecznej na podstawie informacji ustalonych podczas rodzinnego wywiadu środowiskowego. Decyzje wydawane są w formie pisemnej, od których służy prawo wniesienia odwołania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w ciągu 14 dni – zgodnie z pouczeniem.

Zatem jak wynika z powyżej przedstawionych informacji, przyznanie świadczeń z systemu pomocy społecznej zależy od indywidualnej sytuacji osoby wymagającej wsparcia i spełnienia warunków określonych w ustawie. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie ma wpływu na decyzje podejmowane przez inne organy właściwe, dlatego też podane wyjaśnienia mają wyłącznie charakter informacyjny, bez ingerencji w tok i wynik konkretnego postępowania.

Jednocześnie uprzejmie wyjaśniam, iż zgodnie z art. 101 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, właściwość miejscową gminy ustala się według miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie. W przypadkach szczególnie uzasadnionych sytuacją osobistą osoby ubiegającej się o świadczenie, w sprawach niecierpiących zwłoki oraz w sprawach cudzoziemców, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany, i cudzoziemców, o których mowa w art. 5a, właściwa miejscowo jest gmina miejsca pobytu osoby ubiegającej się o świadczenie (ust. 3).

Na gruncie ustawy o pomocy społecznej nie zdefiniowano pojęcia miejsca zamieszkania, zatem zastosowanie znajdują regulacje zawarte w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny – zwany dalej „kc” – oraz orzecznictwo sądów administracyjnych. Zgodnie z art. 25 kc, miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. O uznaniu konkretnej miejscowości za miejsce zamieszkania danej osoby decyduje takie przebywanie na jej terenie, które posiada cechy założenia tam aktualnego ośrodka swoich osobistych i majątkowych interesów. Uznać zatem należy, że na miejsce zamieszkania, w świetle art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej w związku z art. 25 Kodeksu cywilnego wskazują dwa czynniki: zewnętrzny - fakt przebywania i wewnętrzny - zamiar stałego pobytu. O zamiarze stałego pobytu można mówić wówczas, gdy występują okoliczności pozwalające przeciętnemu obserwatorowi na wyciągnięcie wniosku, że określona miejscowość jest głównym ośrodkiem działalności danej osoby, tam też ześrodkowana jest jej aktywność życiowa (vide: Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 września 2014 r. sygn. I OW 83/14).

Z wyrazami szacunku

Anna Bielawska-Jutrzenka

Zastępca Dyrektora

Departamentu Pomocy Społecznej

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/